

XII

SPECIALIŲ SUEIGŲ PAVYZDŽIAI

LSS Seserija stengiasi skaučių eilėse išlaikyti tradicinius lietuviškus švenčių papročius ir juos perduoti priaugančioms kartoms. Kūčių vakaro ir Velykų švenčių tradicijas kartojame savo šeimose ir švenčiame tunto sueigose — savo skautiškos šeimos tarpe.

Į šventiškas tunto sueigas kviečiami: Vyriausia Skautininkė (jei sąlygos leidžia), tunto skaučių tėvai, tunto globėjai, vėliavų krikšto tėvai, tėvų komitetų pirmininkai, kitų tuntų atstovai, skautininkės-ai.

Svečiams turi būti parodytas dėmesys: jie turi būti sutikti, nuvesti į jiems paskirtas vietas, pristatyti vienetams ir, sueigai pasibaigus, mandagiai išlydėti. Jei numatoma, kad viešnia, pvz., turės tarti žodį ar užrišti kaklaraištį, pakvietime to paprašoma.

KALĖDINĖ SUEIGA

Kiekvienas vienetas turėtų turėti Kalėdinę sueigą, paruoštą pagal lietuviškas tradicijas. Sueigos vietoje eglutę arba bent jos šaką papuošti šiaudinukais, pastatyti prakartėlę. Paruošti pašnekesį apie Kūčių vakaro tradicijas ir kai kurias čia pat atlikti. Pagiedoti lietuviškas kalėdines giesmes, suvaidinti Kalėdų nuotaikai pritaikintą pasirodymą.

TRADICINIS ŽVAKIŲ UŽDEGIMAS „KERNAVĖS“ TUNTO KŪČIŲ METU

v.s. N. Užubalienė

Skautėms ir svečiams susėdus kūčioti, užgesinamos šviesos. Apšviestas tik vienas, austine staltiese apdengtas, stalas. Ant jo — žvakidė su 7-niomis žvakėmis. Kitos 6 mažesnės žvakutės guli ant stalo. Pasigirsta muzika ir ateina Lietuvaitė, nešina degančia žvake. Ji atsistoja už stalo ir deklamuoja:

LIETUVAITĖ:

Kur tu, sesuo gera, kur jūs, draugai, likimo
Į vakarus ar šaltą šiaurę nunešti?
Kur šauks visus varpai Dangaus Taikos gimimo,
Kur mus visus nuves žiemos takai balti?

Ir atminty atgis Bernelių šventos Mišios,
Ir kaip žarijos visos žvaigždės atsigaus,
Ir širdyje, tarytum tėviškėn sugrįžus,
Varpai ir giesmės, ir vargonų maldos gaus.

Ateik, sesuo, ir jūs draugai, likimo
Bangos į nežinią bedugnę nunešti!
Netilkite varpai Dangaus Taikos gimimo,
Ir bėkite pavasarin, žiemos takai balti ...

(B. Brazdžionis)

(Lietuvaitė savo žvake uždega vieną žvakę ant žvakidės. Tuo metu ateina 6 skautės ir susigrupuoja po tris iš abiejų stalo galų.)

SKAUTĖ IŠ AMERIKOS:

Iš Amerikos laisvos padangės
Mintimis skubu namo
Aplankyt tėvų gimtinę brangią,
O gimtinėje — rūstus ruduo . . .

(Ji paima žvakutę nuo stalo, prisidega ją nuo L. uždegtos žvakės, uždega dar vieną žvakę žvakidėje ir grįžta į savo vietą, laikydama degančią žvakutę.)

SKAUTĖ IŠ KANADOS:

Iš Kanados begalinių plotų
Mintimis į Lietuvą skrendu
Aplankyt miškų jos augalotų,
Iškirsti miškai ... ir man graudu ...

(Baigusi, paima savo žvakutę, prisidega ją nuo L. uždegtos žvakės ir t.t.)

SKAUTĖ IŠ VOKIETIJOS:

Iš Vokietijos Lietuva netoli,
Aplankyti tačiau negaliu —
Užtvarta, atskirta, nebyli
Merdi mūsų tauta po ledu ...

(taip pat)

SKAUTĖ IŠ ANGLIJOS:

Aš iš Anglijos bėgu skubu —
Pasiūlgau namų šilumos!
Mano tėvo pramintu taku
Šiandien veržiasi šaltis žiemos . . .

(taip pat)

SKAUTĖ IŠ AUSTRALIJOS:

Neš mane Australijos įkaitęs vėjas
Paplaukyti Nemuno vilnim
Nors į uždangą plieninę sutrupėjęs,
Lietuvą pasieks mano mintim . . .

(taip pat)

SKAUTĖ IŠ P. AMERIKOS:

Pietų Amerikoje tave sapnuoju,
Tėvų žemele, Lietuva!
Apie tave dainas dainuoju,
Nes tu širdy manoj — gyva!

(taip pat)

(Dabar visos žvakės žvakidėje dega, o visos skautės laiko po mažą degančią žvakutę.)

LIETUVAITĖ:

Žibėk, žėrėk, tėvų sodybos žiburėli,
Prieš amžius uždegtas savajam židiny!
Tavo kaitros jos pasisemt atėjo,
Žėrėk, liepsnok jų jaunoje širdy!
(B. Brazdžionis)

SKAUTĖ IŠ AMERIKOS:

Tėvų ugnie, karšta ir gyvastinga,
Džiaugsme švieteji mums ir varge.
Amerikos lietuviams tenestinga
Drašos išsaugoti tave!

SKAUTĖ IŠ KANADOS:

Tamsios mūsų naktys, ilgos mūsų dienos —
Šviesk Kanados sesei, šviesus žibury,
Kad viltis, kaip skaisčios tėviškės purienos,
Niekad nenuvystų jos kantrioj širdy!

SKAUTĖ IŠ VOKIETIJOS,

Esi, ugnele, tu auksinėj varpoj kviečio,
Tu žeri saulėj tėviškės manos,
Kuri ir Vokietijos sesėms šviečia
Vaivorykštėmis ilgesio spalvos.

SKAUTĖ IŠ ANGLIJOS:

Malda — varge, viltis — skausme,
Kaip džiaugsmo ašara šviesi . . .
Aš Anglijon nešu Tave —
Tu židiniuose mūsų degsi!

SKAUTĖ IŠ AUSTRALIJOS:

Australijos karštą padangę
Grįžtu aš, nešina tavimi,
Kad primintumei Lietuvą brangią
Ir uždegtum gyva viltimi!

SKAUTĖ IŠ P. AMERIKOS:

Teneužgęsta ši ugnelė,
Mums švietusi per šimtmečių audras!

Pietų Amerikos lietuviai
Ją degančią namo parneš!

VISOS:

Kalėdinės šviesos tau linkim, miela Sese,
Ir pasiilgę tiesiame rankas —
Tave nenumarintą, nepalaužtą, drąsią
Vėl mūsų širdys Lietuvoj atras!

LIETUVAITĖ:

Begalinis Viešpaties pasaulis:
Žemė, žvaigždės ir dausų keliai.
Šiapus ir anapus saulės
Šviečia vien tik Jojo spinduliai.

Begalinė upė Dievo laiko —
Be pradžios, be galo, be krantų .
Jo ranka jos amžių srovę laiko,
Ir jo rankoj esam aš ir tu ...

(B. Brazdžionis)

(Skautės, nešinos degančiomis žvakutėmis, uždega žvakes ant Kūčių stalų. Lietuvaite pasitraukia, palikdama ant pagrindinio stalo 7 degančias žvakes žvakidėje.)

VASARIO 16-tosios SUEIGA — MINĖJIMAS

(skautėms, prit. skautėms)

1. Atidarymas. Labai trumpai aptariama šios dienos prasmė ir svarba. Malda (gali būti pačių skaučių parašyta Lietuvos laisvės tema; galima paskaityti atitinkamą ištrauką iš „Lietuvos Kat. Bažnyčios Kronikos“).
2. Perskaitomas Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktas.
3. Paskaita (paruošiama pačių skaučių arba kviečiama paskaitininkė. Kad nebūtų monotoniška ir neišsisklaidytų dėmesys, paskaitą galima skaityti dalimis. Skaito kelios skautės, kiekviena po, maždaug, 2 min. Pvz.:
 - a) Įžanga: sąlygos ir aplinkybės, kurios nulėmė neprikl. Lietuvos valstybės atstatymą.
 - b) Lietuvių tautos subrendimas savarankiškai valdytis.
 - c) Tarptautinė to laiko padėtis.
 - d) Savanorių kariuomenės reikšmė.
 - e) Gyventojų kūrybingumas, iniciatyva.
 - f) Jaunimo vaidmuo.
 - g) Pabaiga: nepriklausomybės laikotarpio laimėjimai.Paskaitą galima iliustruoti skaidrėmis; galima kiekvieną dalį pradėti atitinkamo eilėraščio posmeliu; galima naudoti plokšteles, magnetofono įrašus.
4. Įscenizavimas: ištrauka iš lietuvių rašytojų kūrybos, liečiančios nepriklausomybės kovų laikotarpį. Pvz. B. Sruogos „Baisioji naktis“.

5. Dabartinė kova už žmogaus teises Lietuvoje. jscenizuojama ištrauka iš dabartinės Lietuvos pagrindžio spaudos.
6. Sueiga baigiama patrijotinėmis dainomis. Dainuoja visos skautės. Pvz. „Pajūriais, pamariais“, „Nurimk, sesut“, „Trijų seselių“ ir kt.
7. Linkėjimas Lietuvos rezistentams. „Ateina naktis“

SKAUTIŠKI VAIDINIMĖLIAI IR PASIRODYMAI

Skautiški vaidinimėliai ir pasirodymai paprastai būna gana spontaniški, atliekami be ilgesnių pasiruošimų.

Dažnai vadovės skundžiasi medžiagos tokiems vaidinimėliams trūkumu ir griebiasi „Reader's Digest“ anekdotų ar televizijoje matytų komiškų improvizacijų atkartojimo. Tokio pobūdžio pasirodymai prie laužų ar sueigose nėra labai peiktini, nes jie žadina vaizduotę ir lavina vaidintojų techniką. Vis dėlto lietuviškame skautavime ieškome didesnės prasmės. Sueigose kalbame lietuviškai, mokomės lietuvių tautodailės, šokame tautinius šokius ir pn. Mūsų literatūra ir tautosaka yra begaliniai turtinga; beveik kiekviename kūrinyje, pasakoje ar dainoje rasime puikios medžiagos trumpam vaidinimėliui. Meno vadovės uždavinys ir pareiga — tą medžiagą meniškai apipavidalinti ir vaizduotės pagalba praplėsti. Pvz. legendų apie Lietuvos ežerų nusileidimą yra daug. Vieną jų panaudojus, galima greit ir efektingai suvaidinti kūrybingą vaizdelį.

MASČIO EŽERO LEGENDA

Prisiminkime legendą apie Masčio ežero atsiradimą: kadaise prie Telšių miesto, kur dabar tyvuliuoja Masčio ežeras, buvo derlinga žemė. Vieną vasarą užėjusi ypatinga sausra. Išdžiūvo miškai, laukai, daržai. Žmonės nebeturėjo ko valgyti ir kuo savo gyvulius šerti. Vieną dieną staiga danguje pasirodė didžiulis debesys, kuris pakibo virš kaimo. Subėgę gyventojai negalėjo atsistebėti tokiu gamtos reiškiniu ir nežinojo ką daryti. Galop atėjo visų seniausias ir protingiausias kaimynas, kuris pasakė: „Tasai debesys — tai ežeras, kurio vardą turite atspėti. Kai atspėsite, ežeras nusileis žemėn ir būsime išgelbėti nuo sausras.“ Visi pradėjo spėlioti, bet ežeras kaip kabojęs, taip ir kabojė. Staiga išdykęs piemenukas ištraukė siuvėjui iš rankų mastelį. Kai tik siuvėjas sušuko: „Mano mastelį pavogė“, ežeras ėmė leistis žemyn. Ežero vardas buvo Mastis.

Vaidinimėlis prasideda sausras apibūdinimu: susirinkusios moterys skundžiasi, kad nebėra vandens, išdžiūvo daržai ir javų laukai, gresia badas, gaisrai ir t.t. Staiga jos pamato didžiulį, juodą debesį. Vienos išsigąsta, kitos nustemba ir pn. Seniausia pasako, jog reikia išpėti ežero vardą, tada jis nusileis žemėn. Vyksta ežero vardo spėliojimai. Piemenukui tos kalbos nuobodžios ir jis ištraukia iš siuvėjo mastelį. Siuvėjui sušukus „Mano mastelį pavogė!“, ežeras ima leistis. Vaidinimas baigiasi džiaugsmo nuotaika.

Vaidinimėlio žodžius gali sugalvoti vadovė arba pasinaudoti jau parašytu, kuris 1976 m. buvo išspausdintas LSS Jūrų Skaučių Skyriaus leidinyje: „Vėtrungė“, Nr. 11.

Tinkamų tekstų vaidinimeliams yra ir mūsų literatūroje. Pvz. jaunimo knygų autorių k.a. Birutės Pūkelevičiūtės, Danutės Bindokienės ir kt.

Pasirodymai turi greitai sekti vienas po kito, vienetas turi greit persigrupuoti, sustoti. Ilgos pauzės, iššęsti pasirodymai visiems nusibosta, žiūrovai pradeda nerimauti, triukšmauti, dingsta laužo nuotaika.

Pasirodymų metu sesės elgiasi mandagiai, nesistumdo, nešūkauja ir klauso laužavedės. Šūkiei ir kupletai turi būti juokingi, bet neužgaulūs, lietuvių kalba taisyklinga.

Vyriausia laužavedė pasirodymus patikrina.

PAPROČIAI

(Sekmadienio popietės laužui)

VESTUVĖS

Ateina jaunieji, svočia, nešina karvojumi — pyragu su gyvulių ir padargų figūrėlėms ant viršaus. Poromis atvyksta pabroliai ir pamergės, kurie beria saldinius vaikams.

Jaunieji sutinkami su duona ir druska, dainuojant: „Paduok duoną ir druskinę, kad būt gera gaspadinė!“ Po jaunųjų kojomis paklojami kailiniai, kad būtų turtingas gyvenimas, lūpos patepamos medumi, kad gyvenimas būtų saldus.

Visi pašoka linksmą šoki.

Pasodinamas į kėdę piršlys. Pirmasis pabrolys skaito piršlio apkaltinimo dekretą, pvz.: „... kai riestainiais lijo, o sūriais snigo ir t.t., piršlys Plikis Didžpilvis pripiršo mergelei Marcei Kukulytei bernelį Tamošių Klyvakojį. Piršlys sakė, kad Tamošiaus troba lašiniais dengta, langai iš cukraus ir t.t., kad Tamošius turi 500 jaučių, 10 žirgų, o į laukus skrenda malūnsparniu ir t.t. Iš tikrųjų, Tamošius nieko neturi, tik vienus čebatus aukštais kulniukais ir motociklą. Už melavimą piršlį Plikį Didžpilvį reikia pakarti“. Piršlį rengiasi karti, uždeda kilpą ant kaklo, bet jaunoji jį išgelbsti, mesdama rankšluostį ir atleisdama už melavimus, nes ji myli Tamošių ir sutinka gyventi be namo su lašiniais ir važinėti motociklu. Jaunajai nuimamas vainikas, užrišamas nuometas. Visi stovi ratu. Jaunoji, dabar jau marti, laikydama degančias žvakutes, šoka vidury rato.

Galima sudainuoti šią dainą:

1. Sugrįžk, sugrįžk, dukrele, Sugrįžk, sugrįžk, jaunoji, Gražink savo jaunas dienas Ir ant rankų žiedelius.	4. Kai ant ledo rugius sės, Su kačergom užakės, Tai tada, motinyte, Aš pas tave sugrįšiu.
2. Kai nuo bičių vilnas kirps, O iš vaško pečius dirbs, Tai tada, motinyte, Aš pas tave sugrįšiu.	5. Sugrįžk, sugrįžk, dukrele
3. Sugrįžk, sugrįžk, dukrele . .	6. Kai su šaukštu miežius kirs, O iš smėlio košę virs, Tai tada, motinyte, Aš pas tave sugrįšiu.
	7. Sugrįžk, sugrįžk, dukrele

MERGVAKARIS

Nuotaka ir jaunikis (kiekvienas savo namuose) tą vakarą atsisveikina su savo jaunystės draugais ir draugėmis.

Nuotakai yra pinamas rūtų vainikas ir perpinamos kasos (išpinamos, iššukuojamos, supinamos, prikaišomos rūtų, uždedamas rūtų vainikas). Tai svarbiausia mergvakario apeiga, kurioje drauge su jaunimu dalyvauja ir visi šeimos nariai (nuotakos tėvai, broliai, seserys). Nuotakos namus, klėtį, kiemo vartus jaunimas išpuošia vainikais, žalumynais.

Visos šio vakaro apeigos yra palydimos dainomis, kurias beveik visos graudžios.

Laikas, sese, tau, Į darželį jau. Jau pavasaris atvyko, Žemėj pašalo neliko, Tik greičiau, greičiau.	Ruoškis, sesute, Ruoškis, jaunoji 2 k. Jau žirgeliai sukinkyti, Prie gonkelių sustatyti, Laikas važiuot!
Rūta sužaliuos, Puikiai garbiniuos Vasarėlę. Ir ne kartą Širdį liūdną ar išbartą Rūta nuramins.	Dar nesiruošiu, Dar nevažiuosiu, Dar tētušėliui Padėkavosiu: Dėkui, dėkui, tētušėli, Dėkui, dėkui, sengalvėli, Kad valioje laiikei!
Lysveles daryk, Rūteles sodyk, Kad išaugtų, išbujotų, Žiemą — vasarą žaliuotų, Viešpaties prašyk.	Dar nesiruošiu, Dar nevažiuosiu, Dar motinėlei Padėkavosiu: Dėkui, dėkui, motinėle, Dėkui, dėkui, sengalvėle, Kad užauginai.

JONINĖS

Laužas. Visi ateina nešini žolių — gėlių puokštėmis, kurias sudegina. Pinami vainikai. Mergaitės meta vainiką per galvą į medį. Kuris užsikabins ant šakos, ta kitais metais ištekės. Šokama per laužą poromis, einama rateliais aplink laužą.

TRYS KARALIAI

Gasparas, Merkelis, Baltazaras (tamsiaodis)

Ateina pasipuošę apsiaustais, karūnomis, barzdomis; neša auksą, myrą, kodylą. Būtų juokingiau, jei jotų ant „arklių“ (iš dviejų skautukų, apdengtų dekiu, o Baltazaras ant kupranugario). Taip pat nešasi lenteles ir braižytuvus: stebi dangų ir braižo naujos Betliejaus žvaigždės kelius. Juos gali pasitikt Erodas ir klausinėt, kur gimė naujas karalius. Bet jie nesako ir nuo Erodo pabėga.

UŽGAVĖNĖS

Atvažiuoja storas LAŠININIS, dalindamas visiems dešras, ir ateina plonutis KANAPINIS, dalindamas avižių dribsnius ir silkių galvas. Jie abu susibara ir pradeda kovoti. Lašininis aiškina apie riebaus maisto ir linksmybių svarbą. Kanapinis — apie susivaldymą, dietos reikalingumą, atgailą ir susikaupimą. Pagaliau Kanapinis išverčia Lašininį iš vežimo ir laimi kovą.

Kanapinis paskelbia savo valdžią: kas valgys gavėnios metu lašinius, tam Gavėnas nupjaus liežuvį. Čia pasirodo Gavėnas (juodai apsirengęs, šiaudų grįžte susirišęs, pelenais veidą išsitepęs) su peiliu rankoje, kurį vis galandą.

P.S. Lašininį gali lydėti visas kaukėtas karnavalas: kaukės, kostiumai, triukšminga muzika. Kanapinį lydi Giltinė ir Gavėnas.

PABAIGTUVĖS

Iš rugiapjūtės sugrįžta šeimyna: sūnūs, dukros, mergos, bernai, talka su dalgiais, grėbliais, rugiagėlių, varpų vainikais. Du pirmieji neša pėdą (paskutinį) ir įteikia jį belaukiantiems šeiminkams. Tai „Rugių boba“ ar rugių dvasia, simbolizuojanti gerą derlių kitiems metams.

Seka šokiai ir „alaus“ gėrimas. Geras šokis būtų Rugučiai arba Malūnas.

MIRUSIŲJŲ MAITINIMAS

Ateina „Vaidulis“, nešdamas savo galvą po pažasčia. Kviečia visus eiti su juo imtynių. Jį reikia nuraminti pamaitinant. Visi valgo tylomis ir meta trupinius po stalu bei lieja gėrimą ant žemės. Tada sakoma: „Miela vėlele, pavargei, pagėrei, eik lauk, eik lauk“. „Vaiduliui“ išėjus, visi ima garsiai kalbėtis, dainuoti, džiaugtis. „Vaidulis“ smaugia tą, kuris nuo jo kapo skynė gėles ar ką nors paėmė.

Papročiai stengiamasi pavaizduoti teisingai, neįveliant svetimybių.

Srnulkesni papročių aprašymai galima rasti J. Balio „Tautosakoje“, „Senovės lietuvių tikėjimai“, A. Veličkos „Literatūra“ I d. ir kt.

PADAVIMAS APIE VILNIAUS ĮKŪRIMĄ

Kartą Gediminas medžiojęs miškuose, kur dabar yra mūsų sostinė. Nudėjęs didžiulį taurą ir primedžiojęs daug žvėrienos, kunigaikštis su savo kariais girioje nakvojęs. Ir prisisapnavęs jam sapnas: ant kalno stovi geležinis vilkas ir garsiai staugia. Tais laikais žmonės tikėjo, kad iš sapnų galima atspėti ateitį. Tad Gediminas paprašęs žynį Lizdeiką išaiškinti tą sapną. Ištrauka iš B. Sruogos „Giesmės apie Gediminą“.

<p>GEDIMINAS: Keistą sapną sapnavau. Lyg visa vilkų šimtinė Staugė vilkas geležinis Au-au-au! Au-au-au! Girios, kloniai ir kalnynai tą baisųjį staugimą Atsiliepdami vaitojo</p>	<p>Per pasaulį nuskambės Miesto vardas, kaip griautinis, Kaip tas vilkas geležinis Stebins, žadins ir vilios Palikuonis Lietuvos. Augs galingas ir garsus Ir per amžius tarps ir bus.</p>
--	---

<p>Ir klaikius garsus nešiojo Lig padangių, lig dausų . . Ar įspėsi sapną tu?</p> <p>LIZDEIKA: Aš nespėju. Aš semiu Išmintį iš pat dievų. Įsižvelgdams į dausas, Paslaptis žinau visas. Ir sapnų raktus žinau. Geležinis vilkas tavo, Kurs taip staugė, taip dejavo, Buvo ženklas, duotas tau. Staugimu esi tu kviestas Čia įkurti didžio miesto. Sostinės visos šalies.</p>	<p>GEDIMINAS: Dėkui, pranaše dievų! Aukso žodį dėstai tu. Priimu dievų kvietimą Vietoj vilko geležinio Ažuolų didžių pavėsy Naują miestą aš pradėsiu. Ir vardu skaidrios upelės, Per tankmes ką kelią skinas, Čia čiurlenančios Vilnelės, Miestas Vilnium tevdinas. Teišauga, išbujoja. Mylinčius sapnus atstoja Lietuvos dukroms, sūnums! Te kaip saulė jis bus mums! Tegaivins jis kaip viltis Lietuvos vaikų širdis!</p>
--	---

EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ

Kitąsyk senų senovėje buvo senelis ir senutė. Turėjo jiedu dvylika sūnų ir tris dukteris, kurių jauniausioji buvo vardu Eglė.

Vieną vasaros vakarą visos trys seserys išėjo maudytis. Prisipūškinusios ir išsiprausios, išlipo ant kranto apsitaisyti. Jauniausioji žiūri — jos marškinių rankovėje įsirangęs žaltys. Vyriausioji pagriebė mieta ir buvo bešokanti jo varyti. Tuo tarpu žaltys, atsigręžęs į jauniausiąją, prašneko žmogaus balsu:

— Duok, Eglute, žodį, jog tekėsi už manęs, tai pats gražumu išlįsiu!

Apsiverkė Eglė: kaip ji galinti už žalčio tekėti! Paskui sako rūsčiai:

— Atiduok mano marškinius ir keliauk sau sveikas, iš kur atvykęs!

O žaltys vis savo:

— Duok žodį, jog tekėsi už manęs, tai pats išlįsiu.

Ką darys Eglė, ėmė ir prižadėjo tekėti už žaičio.

Po trijų dienų tėvai žiūri — visas žalčių pulkas bešliaužias jų kiemą. Visi nusigando, o žalčiai tik knibžda aplink namus — karstosi, vyniojasi, rangosi. Piršliai nuslinko tiesiog į vidų pasikalbėti su seniais ir Egle.

Iš pradžių tėvai purtėsi, nenorėjo tikti, bet ką padarys su tokia žalčių knypava! Noromis nenoromis turėjo atiduoti jauniausią, mylimiausią dukrelę.

Bet vis geruoju nenusileidžia. Žalčiams liepia luktelėti, o patys eina pas seną kaimynę ir viską išpasakoja. Toji sako:

— Lengva prigauti žaltį: vietoj dukters duokite jam žąsį ir paleiskite pasiuntinius.

Taip ir padarė. Parėdė baltą žąsį, ir piršliai su ja iškeliavo. Netrukus išgirdo berže gegutę kukuojant:

Kukū-kukū, kukū-kukū,

Prigavo jus: —

Vietoj marčios davė jums baltą žašį,
Kukū-kukū!

Žalčiai grįžta, pikti išmeta žašį ir reikalauja marčios. Tėvai, senosios kaimynės patarti, parėdo jiems baltą avį. Pakelėje gegutė vėl jiems kukuoja:

Kukū-kukū, kukū-kukū,
Prigavo jus: —
Vietoj marčios davė jums baltą avį,
Kukū-kukū!

Grįžta žalčiai šnypšdami ir vėl reikalauja marčios. Dabar davė jiems baltą karvę. Bet gegutės perspėti vėl grįžta dar labiau įtūžę, gasdindami sausmečiu, badu už duotojo žodžio negerbimą. Namiškiai Eglę apverkė, apraudojo ir atidavė žalčiams. Vedasi žalčiai Eglę, o gegutė pakelėje kukuoja:

Važiuokite, skubėkite,
Vedys laukia martelės!

Pagaliau Eglė su visais palydovais traukė į pajūrį. Ten ji sutiko dailų jaunikaitį, jos belaukiantį. Šis pasisakė esąs tas pats žaltys, kuris buvo įlindęs į jos marškinių rankovę. Tuojau persikėlė visi į netolimą salą, o iš ten nusileido į požemį, po jūra, kur buvo puikiai išpuošti žalčio rūmai. Čia jie iškėlė vestuves — tris savaites gėrė, šoko, užė.

Žalčio rūmuose visko buvo pilna, ir Eglė aprimo, pralinks mėjo, pagaliau visai užmiršo savo tėviškę.

Praėjo devyneri metai. Eglė jau sulaukė trijų sūnų: Ažuolo, Uosio ir Beržo, ir vienos dukrelės Drebulės, kuri buvo visų jauniausia. Vieną sykį vyriausias sūnus besiausdamas paklausė Eglės:

— Mamyte, o kur gyvena tavo tėvai? Eime kada nors jų aplankyti.

Tada ji atsiminė savo tėvus, brolius, seseris ir visą giminę. Ir parūpo jai, kaip jiems ten sekasi: ar sveiki, ar gyvi, ar gal jau seniai kurie numirę. Ir baudžias eiti į tėviškę pasižiūrėti, skundžiasi vyrui: tiek metų nebuvusi savo tėviškėje, nemačiusi savųjų, baisiai jų išsiilgusi.

Žaltys nenorėjo sutikti.

— Gerai, — sako, — atsilankyti leisiu, bet pirma suverpk šitą šilkų kuodelį, — ir parodė jai ratelį. Žaltienė įkibo į ratelį, tas burgzdamas sukosi kelias dienas. Verpė verpė, o šilkų kuodelis vis toks koks buvęs. Mato, kad čia prigavimas: kuodelis, matyt, užkerėtas, o tada ir verpusi nesuverpsi. Eina Eglė pas vieną senę, pas žiniuonę burtininkę. Atėjusi dejuoja:

— Močiute širdele, pamokyk, kaip tą šilkų kuodelį suverpti. Senė išpasakojo, ką reikia padaryti.

— Įmesk, — sako, — į ugnį, kada kūrensis, kitaip niekad os nebaigsi verpti.

Eglė parėjusi užkūrė krosnį duonai kepti ir įmetė kuodelį. Šilkai tuoj nupurškė, ir Eglė pamatė, kaip gerą kultuvę, pamatinę besiraitant ant ugnies: tos pamatinės verpiant leista šilkai iš savęs.

Baigusi tokiu būdu verpti, Eglė vėl prašo žaltį, kad leistų nors kelias dienas paviešėti pas tėvus. Dabar vyras ištraukė iš pasuolės geležines kurpes ir sako:

— Kai jas suavėsi, tada galėsi keliauti.

Apsiaavė ji tas kurpes, eina, mina, brūžina į plytas, į akmenis, kur tik prigriebusi, bet korpės storos, kietos, visiškai nedyla. Minsi neminsi — jų visam amžiui užteks. Eina vėl pas senę burtininkę patarimo prašyti. Senutė pamokė:

— Nunešk kurpes pas kalvį ir paprašyk, kad pagruzdintų žaizdre.

Eglė taip ir padarė. Korpės gerai padegė, ir ji per tris dienas jas nuplėšė. Nuplėšusi vėl prašosi vyro, kad leistų tėvus aplankyti.

— Gerai, — sako žaltys, — bet eidama turi pasikepti bent kiškio pyrago lauktuvėms. Ką gi duosi

brolių ir giminių vaikams?

O pats liepė paslėpti visus indus, kad Eglė negalėtų pasikepti ragaišio. Eglė galvoja nesugalvoja, kaip čia atsinešti vandens be kibiro ir užmaišyti ragaišį be indo. Ir vėl kiūtina pas senę. Senutė sako:

— Paimk raugo, kur lieka nuo duonos maišymo, ir ištepik juo rėtį, paskui pasisemk tuo rėčiu vandens ir užmaišyk jame ragaišį

Žaltienė taip ir padarė: ištepė raugu rėtį, parsinešė vandens, užmaišė ir iškepė ragaišį. Tada atsisveikino su vyru ir išėjo vaikais vedina į tėviškę. Pats palydėjo, iškėlė ant jūros kranto ir prisakė, kad viešėtų tėviškėje ne daugiau kaip devynias dienas ir paviešėjusi tuojau grįžtų su vaikais namo.

— Kai grįši, — sako, — tai eik viena su vaikais ir, atėjusi ant jūros kranto, taip šauk mane:

Žilvine, Žilvinėli!

Jei tu gyvas — pieno puta,

Jei negyvas — kraujo puta.

— Ir jeigu, — sako jis, — pamatysi jūroje atplaukiant pieno putą, tai žinok, jog aš dar gyvas, jei kraujo putą — aš galą gavęs. O jūs, vaikai, šiukštu neprasitarkit, kaip mane šaukti reikia.

Kai Eglė atėjo į tėviškę, ten radosi neapsakoma linksmybė: visa giminė, visi gentys ir kaimynai susirinko jos pažiūrėti. Vienas per kitą klausinėjo, kaip ji ten gyvenusi su žalčiais, ar gražu, ar linksma pas juos, ir negalėjo atsistebėti jos pasakojimais. Visi ją vaišino, meilias kalbas kalbėjo, ir ji nė nepasijuto, kaip devynios dienos prašoko.

Tuo tarpu jos broliai, seserys ir tėvai galvojo, kaip čia padarius, kad jai grįžti neberekėtų. Ir sutarė, kad geriausia iškvosti iš vaikų, kaip jų motina grįždama šauks savo vyrą, o paskui, nuėjus į pajūrį, jį pašaukti ir užmušti.

Taip sutarę, pirmiausia išsivadino vyriausiąjį Eglės sūnų Ažuolą į girią ir apstoję ėmė kamantinėti, bet šis apsimetė nieko nežinąs. Pliekė jį rykštėmis, ką bedarė, bet iškvosti negalėjo. Paleisdami namo, dėdės įgrasino, kad nieko nesakytų savo motinai. Antrą dieną išsivedė Uosį, paskui — Beržą, bet ir iš tų nieko neišgavo. Pagaliau išsiviliojo jauniausiąją Eglės dukrelę Drebulę. Toji iš pradžių taip pat sakėsi nežinanti, bet kai pamatė traukiant iš po skverną rykštes, tuoj viską išplepėjo.

Tada visi dvylika brolių, paėmę dalgius, nutraukė į pajūrį. Atsistojo ant kranto ir šaukia:

Žilvine, Žilvinėli!

Jei tu gyvas — pieno puta,

Jei negyvas — kraujo puta.

Kai tik žaltys atplaukė, tuoj visi vyrai supuolė ir užkapojo. Paskui, sugrįžę namo, nieko neprasitarė Eglei, ką padarę.

Praėjus devynioms dienoms, Eglė atsisveikino su visa gimine, nuėjo į pajūrį ir šaukia Žilviną:

Žilvine, Žilvinėli!

Jei tu gyvas — pieno puta,

Jei negyvas — kraujo puta.

Suviksėjo, sujudo jūra iš pat dugno, ir Eglė pamatė atplaukiant, atliūliuojant su bangomis kraujo putą. Ir išgirdo iš gelmių savo vyro balsą:

— Tavo dvylika brolių mane dalgiais užkapojo, mano šūkį jiems išdavė Drebulė, mūsų mylimiausioji dukrelė! Susigraudimo Eglė, apsiverkė ir, atsigręžusi į Drebulę, tarė:

Kad tu pavirstum į drebulėlę,

Kad tu drebėtum dieną naktele,

Kad tau išpraustų lietus burnelę,

Kad iššukuotų vėjas galvelę! . .

O sūnums taip pasakė:

Stokit, sūneliai, stipriais medeliais, —

Aš, jūs mamelė, liksiuos eglėlė.

Kaip ji ištare, taip ir įvyko. Ir dabar ažuolas, uosis ir beržas yra visų stipriausieji mūsų medžiai, o drebulė ir šiandien, mažiausio vėjelio pučiama, pradeda drebėti už tai, kad drebėjo prieš savo dėdes ir išdavė tikrą tėvą ir motiną

<p style="text-align: center;">JŪRATĖ IR KASTYTIS</p> <p style="text-align: right;">Maironis</p> <p>Saulutė leidžias vakaruos; Skubėk namo, skubėk, Kastyti! Motutė, laukus, nekantruos: Jai nusibos besižvalgyti Į besiūbuojančias marias Ir vėjo ištemptas bures. Bet Kastytį, Kaip matyti, Marių dovanos vilioja; Vakarėlio jis nelaukia, Tik žuvytėms tinklą traukia, O mintis dausos skrajoja. Liūliuoja vilnys pamaži; Aukštai žvaigždutės pasimatė; Ir štai iš vandenu graži Išplaukia dieviška Jūratė. Balta, kaip vandenu puta, Žaliai lig pusės pridengta. Oi, Kastyti, Baltalyti, Kam žuvytes man vilioji? Kam vilioji marių giją? Marės — mano viešpatija! Aš — Jūratė nemarioji. Bet nenusiminė bailiai Kastyčio vyriška krūtinė; Akių tik žiebė spinduliai Ir jėga tryško begalinė; O atsikvėpęs sau plačiai Irklavo į aną stačiai. Vos Jūratė Jį pamatė</p>	<p>Jis laimingas! Stebuklingas Marių pasakas sapnuoja! O Jūratė prie jo šono, Rūmuos gintaro geltono, Jam akis saldžiai bučiuoja! Bet susirūstino smarkus Perkūnas, iš dangaus pamatęs, Kad drįso palytėt žmogus Skaistybę dieviškos Jūratės; Paleidęs žaibą ir griausmus, Sudaužė gintaro namus. O Kastytį Baltalytį Liepė, bangai pasiūbavus, Palangoj, aikštėn pušyno, Išvilioti ant smiltyno, Negyvai jį užbučiąvus. O, paklauskite vakarais, Kai marių bangos nerimauja Ir krantą barsto gintarais Gelmės nematomoji sauja: Girdėtis per miglas-druskas, Lyg verkia ir vaitoja kas! O vaitoja, Ašaroja Tai Jūratė nelaiminga; Atsiminusi Kastytį Ir kad rūmai sudaužyti Dievo apmauda bausminga. Dabar lietuvė pamariais, Suvarsčius gintarų siūlelį Sau mėgsta baltą kaklą jais Gražiai papuošti prieš bernelį;</p>
--	---

<p>Priešais milžinu galiūnu, Užsimiršusi skaistybės Savo dieviškos didybės Pamylėjo žemės sūnų. Pakilo viesulas staigus; Sujudo bangos apmaudingos; Nustebo net patsai dangus, Kada Jūratės dauggalingos Kasa ir lūpų geiduliai Kastytį palietė meiliai.</p>	<p>Bet kai meilužę uždainuos, Ji skamba tonuose liūdnuos. O kai myli, Norint tyli, (Jos sapnai tylėt įpratę), Tai ta meilė jos krūtinėj Neša jėgoj begalinėj Kartais audrą, kaip Jūratė.</p>
--	--

PADAVIMAS APIE NERINGĄ

Seniai, labai seniai, kada Lietuvoje gyveno milžinai, o žmonės su dievais kalbėjo, Kuršių neriją valdė turtingas ir jaunas valdovas Karvaitis. Nerija, įsispraudus tarp Baltijos jūros ir Kuršių marių, anais laikais nebuvo smėlinga kaip dabar. Tada ten augo didžiulės girios, siūbavo derlingų javų laukai, žaliavo vešlios pievos. Žmonės ten gyveno ramiai, saugioje savo valdovo Karvaičio globoje.

Nors ir labai turtingas buvo Karvaitis, nors turėjo jauną ir gražią žmoną Agilą, bet jų laimę dengė liūdesys. Juodu neturėjo vaikų, kurių labai norėjo ir laukė. Ir kreipėsi tada Karvaičiai į senus vaidilas, kad jie prašytų deivės Laimos pagalbos, kad ji padėtų jiems sulaukti įpėdinio.

Vaidilos ir burtininkai ilgai meldė meilės deivę Laimą, kad išklausytų jų prašymo. Ir štai, viena saulėtą pavasario rytą Agilai gimė duktė. Karvaičių džiaugsmui nebuvo galo. Mergaitę pavadino Neringa, mylėjo ją ir lepino kaip beišmanydami. Tačiau neilgai jų laimė tęsėsi. Neringa augo taip greitai, kad po metu auklės nebegalėjo jos pakelti, o virėjoms sunku buvo ją prisotinti. Ji valgė daugiau už penkis vyrus ir visi matė, kad tai bus ne paprasta mergaitė, bet milžinė.

Žmonės pradėjo kalbėti, kad Laumė apmainiusi vaikus: paėmė tikrąjį, o jo vieton paliko šią besotę. Susirūpinę tėvai vėl kreipėsi į vaidilas, prašydami sužinoti ar mergaitė tikrai yra apmainyta. Vaidilos, žyniai ir kerėtojai pareiškė, kad mergaitė auganti dievų valia ir savo tautiečiams padarysianti daug gero.

Greitai Neringa užaugo į milžinę. Nors ūgiu ir jėga ji žymiai pranešė visas apylinkės merginas, bet niekur nebuvo gražesnės jaunuolės, kaip Karvaičių duktė.

Prailgo Neringai tėvų rūmuose, ją traukė Baltijos jūra, Kuršių marios, kuriose ji braidė, maudėsi ir galinėjosi su bangomis. Tačiau taškytis vandeny jai greitai nusibodo ir Neringa pradėjo dairytis naujų pramogų. Pamačius audrų blaškomus žvejų laivus, Neringa ėmėsi juos gelbėti. Tuo metu, kai Neringa braidė vandenyse, visi laivai ir žvejai, jai padedant, sveiki grįždavo namo. Dėkingi apylinkės gyventojai pamilo Neringą kaip laimės nešėją.

Ramiomis dienomis, kada laivai buvo saugūs, Neringa žaidė su smėliu. Bepilstydama smėlį iš vienos vietos į kitą, ji supylė Kuršių mariose daug pylimų, kurie saugojo laivus nuo didelių bangų. Vieną kartą ji nešė smėlį priejuostėje. Priejuostė prairo ir visas smėlis išbiro į vieną vietą, sudarydamas kalnelį. Iki šiai dienai Dravenos kaimo lygumose stovi aukštas gryno smėlio kalnelis, kurį, kaip seni žmonės pasakoja, supylusi milžinė Neringa.

Daug gero žmonėms Neringa padarė, bet vieną dieną ją ištiko didelė nelaimė. Jos motina Agila, kelionėje marių pakrantėmis, pateko į dribsmėlį (quicksand) ir su visais palydovais jame prasmego. Tris

dienas ir tris naktis Neringa kasė dribsmėlį toje vietoje, kurioje paskendo Agila. Tačiau kiek ji to smėlio iškasdavo, tiek jo duobėje prisipildydavo. Kasė Neringa tol, kol Nerijos kopų kalne pasidarė didelė įlanka, o abiejose įlankos pusėse — ilgi smėlio ragai. Veltui stengėsi Neringa, dribsmėlis neprasiskyrė, motinos neprisikasė. Neringos iškastą įlanką žmonės pavadino Agila, kuri ilgai saugojo žvejus nuo Baltijos jūros audringų vėjų.

Seni seneliai pasakoja, kad tris dienas ir tris naktis raudėjo motinos Neringa, sėdėdama ant Kuršių marių kranto, o jos ašaromis patvinusios marios užliejo pievas ir ganyklas.

Po kelių metų atėjo laikas Neringai ištekėti. Piršosi Neringai jaunuoliai-milžinai iš visų Lietuvos kraštų, bet nei už vieno Neringa nenorėjo eiti. Karvaičių rūmuose buvo suruošta puota, kurioje jaunuoliai visai stengėsi Neringai įtikti. Vieni gyrė savo laivus, greitesnius už vėją, kiti rodė savo eikliuosius žirgus, kurių niekas negalėjo pralenkti, tretį savo nenugalimus ginklus, kuriais gynė tėvynę nuo priešų. Bet ne vienas nesujaudino Neringos širdies. Pagaliau jaunuoliams nusibodo Neringos atkaklumas.

— Mes nepaliksime Karvaičių rūmų, kol Neringa vieno iš mūsų nepasirinks! šaukė jie, mušdami kartais į skydus taip stipriai, kad jų smūgių aidai nuskambėjo per miškus ir marias.

Matydama, jog negalėsianti jaunuolių išsiųsti namo, Neringa pakėlė pakrantėje gulintį akmenį ir tarė:

— Aš ištekėsiu už to jaunuolio, kuris pajėgs tokį akmenį numesti į Ventės ragą.

Nudžiugę jaunuoliai tuojau griebėsi akmenų, tačiau per Kuršių marias Ventės pilies bokštai vos matėsi ir nei vienas nepajėgė taip toli akmens nusviesti. Nuliūdo milžinai, o Neringa džiūgavo, matydama, kad pakrantės akmenys baigiami išsvaidyti, kad visi jaunuoliai turės grįžti be jos namo.

Pyko jaunuoliai ir prašė, kad Neringa pati parodytų ar jos reikalavimas yra įvykdomas. Paėmus nuo žemės dar vieną likusių akmenų, Neringa įsitempė ir sviedė Ventės rago link. Tolimame Ventės rage iškilo dulkių kamuolys, paliudydamas, jog Neringos mestas akmuo pasiekė sausumą. Nuliūdę milžinai dar kartą bandė savo jėgas, užpildydami marių dugną netoli Ventės rago dideliu akmenų klotu, kuris iki šiai dienai tenai tebėra.

— Ventis dar nemėgino savo jėgų, — sušuko jaunuoliai, pamatę nuošaly stovintį milžiną.

Ventis tarė: — Gerai, aš pamėginsiu. Jeigu mano akmuo pasieks Ventės ragą, Neringa bus mano žmona.

Visi nutilo ir žiūrėjo į Ventį, kuris pakėlė akmenį, įsitempė ir visa jėga sviedė į kitą krantą. Ventės rage iškilo dulkių kamuolys ir akmuo atsimušė į pilies sieną.

Senas milžinas Karklys, stebėjęs rungtynes, išėjo iš būrio ir, pasveikinęs jaunuolius, tarė: — Dabar Neringa bus Venčio žmona ir greitai viešpataus Venčio pilyje.

Visi pralaimėję jaunuoliai buvo labai nuliūde ir nutarė pakrantėje likusius akmenis sumesti į vandenį, kad jie neliktų amžiniais liudininkais jų nesėkmės. Ir vėl lėkė akmenys ir skendo netoli Ventės rago. Todėl Nerijoje iki šių dienų nėra jokio akmens, nes milžinai juos iš pykčio į vandenį sumetė. Dėl to ir Nerijos gyventojai statosi namus iš medžio.

Netrukus įvyko šaunios Neringos ir Venčio vestuvės ir juodu laimingai gyveno Ventės rago pilyje. O Nerijoje dar ir šiandien tebestovi aukštas Karvaičių kalnas ir daug mažesnių kalvų, milžinės Neringos supiltų.

D. Tarabildienė